Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

Цана асобнага нумару 20 грошаў.

НАРОДНАЯ СПРАВА

Выходзіць два разы ў тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12—6. (Wileńska 12, m. 6). Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня, апрача сьвяточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3.

Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 1 зл. 50 гр. Для заграніцы ўдвая даражэй. Перамена адрэса 30 гр.

Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.

Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грошы і на 4 стр. 15 гр. за радок пятыту ў 1 шпальту.

№. 36 Вільня, Пятніца, 19-га лістапада 1926 г. Год I

Два волаты.

Нашыя штодзенныя беды так захопліваюць агульную ўвагу, што мы проста ня маем магчымасьці глыбей супыніцца— хоць калі-не-калі—на тых вялізарнае вагі зьменах, якія адбываюцца ў сусьветным палітычным і гаспадарчым жыцьці. А тым часам ад таго, у якім кірунку будуць далей разьвівацца міжнародавыя палітычна-гаспадарчыя адносіны, залежыць у вялікай меры і жыцьцё нашага краю, і нашага народу.

Гаспадарчае жыцьцё ўсё больш і больш рашуча вымагае тварэньня вялікіх гаспадарчых арганізацыяў і ламае тыя загарадкі, якія палітычныя камбінацыі панастаўлялі паміж народамі. І вось мы бачым, як — пераступаючы дзяржаўныя граніцы—творацца вялізарныя міжнародавыя трэсты (саюзы) вялікіх прамыслоўцаў (прыкладам нядаўна створаны сталёвы трэст), каб ратаваць прамысловае жыцьцё ад пагражаючага яму банкруцтва. Адначасна найвялікшыя фінансісты сьвету выдаюць свае маніфэсты з заклікам да далейшага змаганьня з палітычным абасабленьнем народаў, бачучы ў гэтым адзіны ратунак для расхістанага ўжо капіталістычнага ладу наагул. Тое, сымбалам чаго зьяўляецца Ліга Народаў, капітал хоча зьдзейсьніць на дзеле.

Але гэтая канцэнтрацыя сілаў капіталу, забіваючы на сьмерць малыя і слабыя народы, хоча ратаваць сваю паруханую ўладу—коштам выцісканьня апошніх сокаў з працоўных масаў. Дык зусім зразумелым зьявішчам трэба прызнаць імкненьне працоўных усяго сьвету да яднаньня, да супольнае арганізацыі сваіх сілаў—дзеля самаабароны. І ня толькі дзеля самаабароны: бо адначасна мы бачым, як у тых дзяржавах, дзе ўлада знаходзіцца ў руках работнікаў і сялян, — выяўляецца зусім выразнае імкненьне да арганізацыі на вялізарных абшарах зямлі адзінага, супольнага гаспадарчага жыцьця,—так сама, як гэта стараюцца рабіць і капіталістычныя дзяржавы. Розьніца толькі ў тым, што тут усё грунтуецца перадусім на забясьпечаньні *інтарэсаў працоўных*—коштам тых клясаў, да якіх дагэтуль належала гаспадарчая дыктатура.

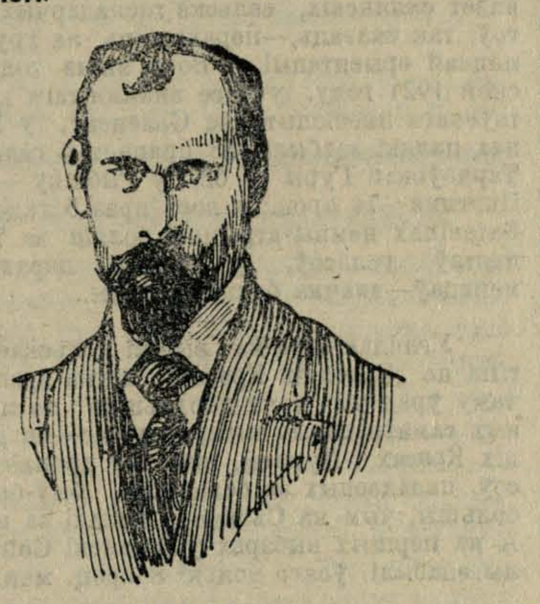
Ня трэба хіба тлумачыць, што, паскольку ў імкненьні да эканамічнага яднаньня на капіталістычных падставах кіраўнічую ролю іграе Англія (ў супольцы з Нямеччынай!), пастольку цэнтрам імкненьня працоўных да тварэньня вялізарных палітычна-гаспадарчых саюзаў зьяўляецца Саюз Сацыялістычных Радавых Рэспублік. І калі сымбалам першае сыстэмы аб'яднаньня з палітычнага пагляду зьяўляецца *эўрапэйская* Ліга Народаў з цэнтрам у Жэнэве, пастольку цэнтрам другой пачынае рабіцца той новы міжнародавы саюз, які—з пачыну СССР — паўстае на Усходзе, на рубяжы Эўропы і Азіі: *азіяцкая* Ліга Народаў.

Ніжэй мы зьмяшчаем вестку аб вельмі важных перагаворах у гэткім іменна кірунку паміж Чычэрыным і адраджонай Турэччынай. У першы чарод гутарка йдзе аб чатырох дзяржавах: СССР, Турэччыне, Пэрсіі і Афганістане. Але, памятаючы тую ролю, якую СССР іграе ў вызвольным руху кітайскіх працоўных масаў і ў барацьбе Індыі проці англійскага панаваньня, можна спадзявацца, што з ядра, якое толькі-што завязалася ў Адэсе, можа вырасьці хутка нешта запраўды-ж вялізарнае і магутнае, здольнае да канкурэнцыі і да барацьбы з тым камплексам дзяржаў, якія гуртуюцца наваколо Эўрапэйскае Лігі Народаў—пад штандарам захаваньня капіталістычнага ладу.

Вось, паміж гэтымі дзьвюма сіламі і разыграецца пэўне рашучая барацьба, ход якое будзе залежаць ад становішча работнікаў у капіталістычных дзяржавах.

Якуб Колас—„народны паэт“.

1926 год — год цэлага рада радасных і сумных юбілеяў — канчаецца юбілеем найвялікшага песьняра беларускае вёскі — **ЯКУБА КОЛАСА**.

Якуб Колас.

Двадцацілецьце паэтыцкае працы яго, лічучы ад паяўленьня ў друку першага верша Коласа, зыходзіцца з двадцацілецьцем беларускае прэсы: бо-ж творы свае пачаў Колас зьмяшчаць у першай беларускай газэце „**Наша Доля**“ — ад трэцяга нумару яе. За ўсе гэтыя двадцаць гадоў Колас ні на крок ня зышоў з таго шляху, на якім пайшло адраджэньне беларускага працоўнага народу — адраджэньне нацыянальнае, палітычнае і сацыяльнае. Як быў, так і астаўся верным сынам беларускае вёскі, ня гледзячы на ўсе жыцьцёвыя нягоды, няўхільныя ў жыцьці барацьбітаў за свой народ, — на царскія вастрогі і перасьледаваньні, на бяспрытульнасьць, жыцьцё на чужыне, гвалтаваньне і ламаньне яго духовага Я паліцэйскімі спосабамі. Колас змагаўся з жыцьцёвымі бедамі, перамагаў усе нягоды і — **тварыў**.

Багаты той скарб, які ўлажыў Колас у нашу літэратуру. Багаты і думкамі, і мастацкімі цэннасьцямі. Дык—побач з Купалай— ён слушна займае першае месца на беларускім Парнасе.

І беларускі народ патрапіў, як сьлед, ацаніць нашага вялікага мастака слова, а ўлада работнікаў і сялян у Радавай Беларусі дала яму — у сувязі з ягоным юбілеем— пачэсны тытул **НАРОДНАГА ПАЭТА**, забясьпечыўшы адначасна жыцьцё і магчымасьць далейшае бесклапотнае творчае працы—вызначэньнем дажывотняе пэнсіі. Так ушанаваў наш народ дагэтуль аднаго толькі Купалу.

Мы шчыра вітаем нашага паважанага Юбіляра—і тым больш шчыра, што ён некалі тут, у Вільні, разам з намі жыў і супольна з намі вёў нашае паўгалоднае бытаваньне, што пакінуў па сабе ў усіх найлепшыя ўспаміны, як вельмі скромны, просты, шчыры і прыступны чалавек і добры таварыш.

Дык „многая лета“ Яму — дзеля далейшае творчае працы і служэньня свайму народу!..

Сойм і Сэнат.

Экспозэ мін. Чэховіча.

Міністар скарбу аблічыў дзяржаўныя выдаткі на 1927—1928 бюджэтны год усяго на суму 1 мільярд 898 мільёнаў 679 тысяч 975 злотых, а даходаў маніцца набраць 1 мільярд 899 мільёнаў 252 тысяч 571 злотых. Гэткім чынам, у бюджэце міністар ня толькі не прадбачыць ніякага недахвату, але наадварот—спадзяецца яшчэ пэўнае лішкі...

Міністар лічыць гэты бюджэт — „скромным“ на такую вялікую дзяржаву, як Польшча. Але запраўды—такога вялікага бюджэту яшчэ ў Польшчы ня было. Сам міністар адзначае, што выдатнай рысай бюджэту на 1927 год у параўнаньні з 1926 г.—зьяўляецца далейшае падвышэньне выдаткаў на армію. А ведама, што і ў 1926 г. была зроблена значная падвышка гэтых выдаткаў—ў параўнаньні з 1925 г...

Міністар лічыць свае спадзяваньні даходаў зусім рэальнымі... Галоўная маса даходаў мае быць атрымана скарбам—з дзяржаўных манаполіяў і падаткаў, якія міністар мае і ў 1927—1928 г.г. спаганяць з 10-працэнтнай падвышкай, як было гэта і ў 1926 г... Можна яшчэ мацней пацісьнуць над падатнікам „падаткавы прэс“, але—ці здолее ён выціснуць з яго больш „соку“, гэта вялікае пытаньне. Дый сталае далейшае руйнаваньне падаткавымі эгзэкуцыямі і без таго слабой ды расхістанай народнай гаспадаркі ў Польшчы не варожыць нічога добрага для зрэалізаваньня казённага аптымізму п. міністра.

Ня лічыцца п. міністар і з іншымі вельмі важнымі варункамі.—З падаткаў ды манаполіяў міністар маніцца набраць у будучым годзе аж на 104 мільёны больш, як у сёлетнім. З падатнікаў аднэй 10 працэнтнай надвышкай мае набраць 40 міл. Чыгункі, паводле думкі міністра, павінны даць на 7 мільёнаў больш, як у сёлета бо... мае быць падвышана цана білетаў. Але ж міністар забываецца, што ў гэтым годзе польскія чыгункі асабліва выгадна працавалі, возячы вугальле для Англіі. На жаль для Польшчы, англійская забастоўка вуглякопаў, здаецца, хутка скончыцца, — дык скончыцца разам з ёй і ўся карысная „кан'юнктура“ для польскага вывазу наагул... Побач з вывазам паменшаюць і розныя зьвязаныя з ім даходы польскага скарбу, а ня толькі ўплывы з чыгункі...

За тое-ж астаюцца ўсе праектаваныя міністрам—выдаткі, і можна спадзявацца навет небясьпекі для польскай валюты—ў сувязі з гэтай пагрозай для вельмі няпэўнай бюджэтнай раўнавагі, быццам забясьпечанай міністрам.

Праўда, крыху больш мае міністар спагнаць з маючых клясаў падатку маёнткавага—штосьці каля 95 мільёнаў злотых—на 35 мільён. больш, чым было сёлета. Але ж гэта толькі восьмая частка таго—тых 720 мільёнаў, якія вінаваты ды павінны былі ў 1927 годзе заплаціць да канца абшарнікі і прамыслоўцы. $^{7}/_{8}$ гэтай вялізарнай сумы ўрад даравяў маючым клясам, але на 10% падвысіў падаткі, якія пераважна спаганюцца з нямаючых—працоўных... Міністар прызнаў, што на 1 студзеня 1927 г. астанецца яшчэ 700 мільёнаў недаплачанага маёнткавага падатку, дык спаганяць яго трэба „больш шыбка“. Але сам робіць гэты спагон—вельмі малымі „ратамі“...

Абяцуе п. міністар дапілнаваць, каб заграчныя валюты з вывазу не аставаліся заграніцай, але паступалі ў Польскі Банк. Абяцаў вясьці барацьбу проці дарагоўлі, проці „хэўраў“ прамыслоўцаў і наагул прадуцэнтаў, якія лягчэй усяго могуць давясьці да новага „заламаньня“ польскай валюты. Але мы гэткія завярэньні чулі ад кожнага міністра скарбу... Весткі аб дазволе ўрадам на павялічэньне цукраварамі цаны цукру аж на 20% найляпей кажуць аб рэальнасьці і шчырасьці гэтых абяцанак.

Мае міністар абмяжаваць і залішне вялікую лічбу прыватных банкаў у Польшчы, якія толькі ўдаражаюць і без таго дарагі крэдыт.

Міністар абяцуе асаблівую апеку — хлебаробу, які дагэтуль у Польшчы быў заўсёды падвойна вызысківаны: яму танна плацілі за яго збожжа, але „затое“ — дорага бралі за патрэбныя для яго прамысловыя вырабы.

А датаго яшчэ „рольнік“ ня меў зусім таннага і доўгатэрміновага крэдыту... І вось п. міністар абяцае памагчы гэтаму „польскаму рольніку“—ў яго бядзе... Усё гэта добра; толькі вось цікаўна запытацца: хто будзе ў нас—на „Крэсах“—тым шчасьлівым „рольнікам“, якому ўрад мае памагаць і „атачыць жэтэльнай апекай“?—Калі рэч ідзе аб паліцэйскую апеку, дык згадаць няцяжка... Можа ня вельмі цяжэй згадаць і тое,— каму дастанецца дапамога пазыкамі і даравізнамі.

Справа прэсавага дэкрэту у Сойме.

Пад старшынствам п. Марка (ППС) адбылося паседжаньне юрыдычнай камісіі Сойму, на якім разглядалася сьпешная прапазыка ўсіх соймавых клюбаў—аб скасаваньні прэсавага дэкрэту.

Дакладчык п. Лібэрман (ППС) падтрымліваў прапазыку ў тэй форме, як яна была ўложана падпісаўшымі — ў форме закону, а гэта—дзеля таго, каб чым хутчэй спыніць дзеючую моц дэкрэту. У часе дыскусіі запрапанаваны былі—рознымі клюбамі папраўкі, якія аднак-жа, пасьля апошняга слова дакладчыка, былі ўсе ўзяты назад, каб гэткім чынам пастанова камісіі атрымала характар маніфэстацыі проці нарушэньня дэкрэтам Канстытуцыі.

Пасьля гэтага ўвесь закон аднагагалосна быў прыняты ў другім і трэцім чытаньнях. Гэткім чынам ужо на паседжаньні Сойму ў аўторак справа пастаўлена была на парадку дня.

Цікаўна, што на паседжаньні камісіі ня было ніводнага з прадстаўнікоў ураду... У Сойме хадзілі чуткі, што ўрад сам хацеў-б неяк прызваіта „выцофацца“ з гэтага клапатлівага палажэньня... Паводле Канстытуцыі ўрад абавязаны ўсе дэкрэты, выданыя на падставе паўнамоцтваў, падаць у Сойм — на найбліжэйшую сэсію — ў працягу 2 тыдняў. Калі ўрад дэкрэту ніякога не падасьць, дык той сам сабой траціць сілу. Быццам урад і хоча—пад націскам агульнай апініі ўсяго згодна абуранага грамадзянства Польшчы, —ўсіх нацыянальнасьцяй папросту даць свайму дэкрэту памерці „натуральнай сьмерцяй“ на 14 дзень свайго маладога жыцьця, як гэта прадугледжана Канстытуцыяй...

Як відаць, Сойм ідзе насустрэчу гэтаму, і вось на аўторкавым паседжаньні справа была зьнята з парадку дня і аддадзена ў нейкую новую камісію.—Мусіць, каб сам час загаіў гэту пякучую рану. Але тым часам адміністрацыя будзе далей граміць прэсу, як гэта мы пазналі на сабе....

Адказ на гэта дае орган пілсудчыкаў „Głos Prawdy“, які піша даслоўна гэтак:

„Які-ж лёс чакае прэсавы дэкрэт? Здаецца дужа сумліўны, каб ён дачакаўся тасаваньня ў практыцы. У працягу двух тыдняў яго павінны падаць у Сойм, які бясспрэчна яго адкіне. Сойм зьбіраецца сягоньня. Дык жыцьцё няўдачлівага дэкрэту не выглядае доўгім. Падаючы яго законадаўчым установам і маючы абавязак бараніць яго на Вейскай вуліцы (дзе знаходзіцца Сойм — **Рэд.**), урад бярэ на сябе вельмі няўдзячную задачу, творачы новую прычыну споркі, у якой ня мае рацыі, ды ў якой публічная апінія будзе на старане Сойму.

„Errare humanumest“. Памыляцца — рэч людзям уласьцівая, кажа старая лацінская прыказка. Выдаючы няўдачны дэкрэт, урад—або хутчэй ягоная большасьць — памыліўся. Развага загадвае яму сяньня прызнацца да абмылкі і адмяніць дэкрэт, не даючы ў Сойм“...

Зьмяшчаючы гэтую афіцыёзную заяву, мы павінны адзначыць, што ў Вільні пан камісар ураду, на жаль... **ужо ўжыў дадзенае яму ўлады на практыцы** — ведама-ж адносна да беларускае газэты.

Паход проці Грамады—у Сойме.

Соймавы клюб эндэцкай партыі, амаль не афіцыяльна прызнаны „антыпаньствовым“, падаў у Сойм інтэрпэляцыю ў справе „антыпаньствовай дзеяльнасьці“ Беларускай Сялянска-Работніцкай Грамады, заклікаючы ўрад да „безадкладнага зьліквідаваньня“ гэтай арганізацыі, якая зусім адкрыта і легальна працуе над арганізаваньнем нашага сялянства і работнікаў. Эндэкі заклікаюць уладу і да іншых рэпрэсіяў проці працаўнікоў Грамады.

Як „падставу“ для свайго дамаганьня дый як „доказ“ антыпаньствовасьці беларускай арганізацыі, антыпаньствовыя эндэкі выстаўляюць арт. 2 праграмы Грамады, дзе гаворыцца: „Стоючы на груньце самаазначэньня народаў, Грамада ўважае, што ўсе беларускія землі павінны быць злучаны ды аб'яднаны ў незалежнай Рэспубліцы пад уладай сялян і работнікаў“...

Дзіўная рэч: — але-ж гэткі самы пункт аб „аб'яднаньні ды незалежнасьці беларускіх зямель“ стаіць у праграмах усіх бяз вынятку беларускіх партыяў ці групаў. Асьцярожна і дыпляматычна кажа аб тым-жа (праўда, пасьля заявы аб сваей „бязумоўнай лёяльнасьці“)! навет — група беларускіх „паляна-філаў“ з „Беларускай Хаткі“... Якія шчыра спадзяюцца ад польскага ўраду... вялікіх і багатых „авансаў“! (Глядзі № 1 — перадавіцу)...

Што-ж датычыць „улады сялян і работнікаў“, дык хай паны эндэкі пашукаюць гэткіх-жа антыпаньствоўцаў сярод тых сваіх польскіх хаўрусьнікаў і „таварышоў“, з якімі толькі-што самі тварылі хіена-пяста-пэпэсаўскія ўрады! Ці-ж яшчэ ў траўні тыя-ж самыя „наіўныя“ пэпэсы не абвяшчалі на ўвесь сьвет, што яны—разам з марш. Пілсудскім—робяць „пераварот“, каб зьдзейсьніць нарэшце ў Польшчы свой лёзунг аб—„жондзе работнічо-влосьцяньскім“?!...

Дык трэба паном эндэкам неяк пашукаць больш „рэчовых довадаў“ проці Беларускай Грамады.

Перамога немцаў у Польскай Сілезіі.

14 адбыліся па ўсей Польскай Сілезіі выбары ў мястовыя і гмінныя самаўрады. Рэзультаты гэтых выбараў, да якіх так старанна, з накладам усіх сілаў і срэдзтваў, рыхтаваліся каля году абедзьве стараны — польская і нямецкая, — далі такую вялікую перамогу немцам ды такое рашучае паражэньне палякам, якіх не спадзяваліся навет найгоршыя пэсымісты ў Польшчы...

Немцы атрымалі вельмі значную большасьць—ня толькі ў-ва ўсіх прамысловых раёнах, дзе ў местах здабылі 60—70 прац. мандатаў, а ў сельскіх гмінах—50—60 прац., —але навет у чыста польскіх хлебаробных акругох, асабліва ў прылягаючых да нямецкай граніцы, дзе немцам дасталася ня менш паловы галасоў ды мандатаў...

Гэткім чынам немцы зьявяцца цяпер праўнымі гаспадарамі амаль ня ўсей адміністрацыйна - эканамічнай працы і жыцьня амаль не на ўсім Польскім Сьлёнску, маючы наагул значную большасьць у яго самаўрадах. Польская ўлада можа толькі распусьціць гэтыя самаўрады, назначыўшы замест іх — сваіх урадавых камісараў... Так гэта і робіцца ў вельмі чысьленых мейсцах б. аўстрыяцкай Галічыны. Але на абшары былай нямецкай правінцыі зрабіць гэткі разгром самаўрадаў неяк значна цяжэй... З аднаго боку, гэта было-б новым скандалам, які немцы выкарысталі-бы на міжнародавым груньце — няменш, як гэтую сваю перамогу. З другога боку, гэтыя „ўрадовыя камісары“ нарабілі-б пэўна яшчэ больш шкодаў ды яшчэ больш патапілі-б „вагу і павагу польскага імя“ ў краі, чым тыя польскія самаўрады, якія працавалі тамака дагэтуль...

Польскае грамадзянства ў сваей прэсе добра зразумела ўсю важнасьць тэй запраўды-ж „дзяржаўнай катастрофы“, якую пацярпела польская ўлада ў Сілезіі. Трэба зразумець, што выбарная катастрофа сталася якраз у такі мамэнт, калі Нямеччына рашуча ставіць на міжнародавай арэне справу перагляду сваіх граніцаў на Усходзе, маючы сваім прыхільнікам у гэтым пытаньні ўсю англійскую публічную апінію, ды амаль не саюзьнікам — былую пратэктарку Польшчы, Францыю... Нямецкая прэса вельмі стрымана выражае сваю радасьць з прычыны перамогі, заяўляючы аднак-жа рашуча, што рэзультаты перамогі на выбарах ня могуць ня мець палітычных вынікаў...

Верхня-сілескія выбары—гэта дзяржаўны экзамен польскай улады перад насяленьнем заваяванага краю—пасьля 5 гадоў польскага ўпраўленьня ды гаспадараньня ў краі, дзе польская статыстыка налічвае каля 80 працэнтаў палякоў. Пікантна тая хуткасьць, з якой мясцовае чыста-польскае насяленьне навет сялянскіх, сельска-гаспадарчых акругоў, так сказаць,—пераходзіць на грунт нямецкай орыентацыі...—Бо-ж яшчэ толькі вясной 1921 году, у часе знамянітага карфантаўскага плебісцыту на Сьлёнску, у Катовіцах палякі здабылі 55 працэнтаў галасоў, у Тарноўскай Гуры — 62, у Рыбніку — 65, у Пшчыне—74 проц.; а вось праз 5 гадоў — у Катавіцах немцы атрымалі больш за 70 працэнтаў галасоў, у рэшце пералічаных мейсцаў—значна больш паловы...

Углядаючыся на вынікі польскае палітыкі на „Заходніх Крэсах“, лёгка зразумець, чаму ўрад ня хоча дапусьціць да правільных самаўрадавых выбараў у нас—на „Усходніх Крэсах“. Думаем, што тут процант галасоў, пададзеных за беларусаў, быў-бы йшчэ большы, чым на Сьлёнску падалі за немцаў! А на першых выбарах у Віленскі Сойм немцы здабылі ўсяго толькі 8 проц. мандатаў...

У Польшчы.

Зьмены вышэйшай адміністрацыі на „крэсах“.

Беластоцкі віцэ-ваявода п. Саміньскі мае быць пераведзены ў Люблін, а на яго мейсца будзе назначаны п. Зыгмунт Скшыньскі, урадовец валыньскага ваяводзтва. У тым-жа Беластоцкім ваяводзтве мае быць зусім звольнены са службы вышэйшы ўрадовец п. Салінгер, а на яго мейсца пасаджаны сучасны горадзенскі староста, добра ведамы беларусам п. Рагалевіч, (з Менску родам, калісьці вельмі прыхільны да беларускай справы — ведама-ж: у Расеі!) На мейсца горадзенскага старосты мае быць перанесены староста з м. Кольна, п. Венькевіч.

Вось і ўся тая „чыстка сярод крэсавай адміністрацыі“, аб якой так многа гаварылася пасьля „перавароту“...

Новая партыя.

У Варшаве пачаліся пераговоры ў справе стварэньня новай партыі — кансэрватыўна-манархічнай. Галоўнымі яе арганізатарамі зьяўляюцца лідэры „Нясьвіжа“: п. п. Ян Радзівілл, Эўстахы Сапега, праф. Мар'ян Зьдзеховскі, праф. Кшыжановскі.

Да выбарнай кампаніі ў Касу Хворых у Варшаве.

У часе выбарнай камісіі дзеяльнасьць „Работніцкай Еднасьці“ падлягала страшэнным перасьледаваньням.

Сэкрэтар Выбарнага Камітэту Работніцкай Еднасьці і 25 дзяўчат былі арыштаваны. Памешканьне Камітэту было апячатана. Прадвыбарнае сабраньне прадстаўнікоў праф. саюзаў было арыштавана.

Амаль не напярэдадні выбараў, старшыня Касы Хворых Каралеўскі, ён-жа выбарны Камісар, зажадаў ад кандыдатаў „Еднасьці“ довадаў „obywatelstwa“. Калі крывадушныя пэпэсаўцы пачалі нібыта абурацца проці гэткіх зьдзекаў, дык сэкрэтар Левіатана Ястшэмбскі заявіў, што пэпэсаўцы ня маюць права крытыкаваць пастуцкі Выбарнага Камісара, бо паступкі яго былі **вынікам паразуменьня між фабрыкантамі, Д. і П. П. С.**

Далейшай праявай урадава-хадэцка-пэпэсаўскага саюзу была заява Гожэхоўскага, вядомага пэпэса і адначасна шэфа Wydziału Bezpieczeństwa гр. Войціку, што выбарныя друкі „Еднасьці“ будуць безаглядна канфіскаваны. І запраўды: хутка пасьля гэтага канфіскуецца Выбарная Плятформа Еднасьці, а друкарню апячатываюць. Работнікаў арыштовываюць. Уласьніка пакідаюць на свабодзе пад залог.

У канцы арыштовываюць першага кандыдата па сьпіску Еднасьці і звальняюць пад залог, бо суд робіць аму працэс за выбарную дзеяльнасьць.

Добры адказ на ўсё гэта далі работнікі Варшавы сваім нядзельным галасаваньнем.

Калега „доктара“ Павлюкевіча ў Варшаве.

У Варшаве — сэнсацыя! Арыштаваны нейкі „дохтар“ Юры Яновскі. які доўга „лячыў“ ды марыў людзей, пакуль прыпадкова ня выкрылася, што ён — проста былы ваенны санітар, які выдаваў сябе за доктара. Калі яго арыштавалі, ён заявіў, што — „скончыў Кіяўскі унівэрсытэт“, толькі ніяк ня мог сказаць, на якой вуліцы гэты унівэрсытэт!...

Забойства дырэктара вучнем.

Хворы стан польскай школьнай моладзі наагул ізноў выявіўся ў вельмі сумным выпадку. У Варшаве ў белы дзень вучань гандлёвай школы, 19 гадоў, стрэлам з рэвальвэру ў сьпіну забіў дырэктара школы, а пасьля раніў сябе ў грудзі. Тэлеграма падае. як „прычыну“ забойства — забарону дырэктарам вучню хадзіць у школу, пакуль ён... ня зьніме сабе валасоў! Быццам вучань... так шкадаваў сваіх валасоў, што... забіў дырэктара...

Паўстыдаліся-б, паночкі, пісаць праз афіцыяльнае агенства — на ўвесь сьвет—гэткія рэчы!...

Афіцыяльнае прызнаньне.

Новы Наваградзкі ваявода, п. Бэчковіч, прыехаўшы ў сваё ваяводзтва, пачаў асабіста знаёміцца з спадчынай па сваім „слаўным“ папярэдніку—генарале Янушайцісу. Вынікі ягонага знаёмства з деяльнасьцяй ня менш „слаўнай“ наваградзкай адміністрацыі новы ваявода зьмясьціў у сваім цыркуляры, выданым пасьля аб'езду ваяводзтва. Аб гэтым вось што піша ўрадовы орган „Kur. Wil.“ ў нумары з апошняга аўторку:

„Зварачаў п. ваявода пільную ўвагу на дзеяльнасьць органаў „бясьпечнасьці“ ў часе праверкі павятовых каманд паліцыі і пастарункаў у гмінах. Дзеяльнасьць гэная, відаць, **ня ўсюды была правільная**, калі водгук гэтага знаходзім у ўспомненым цыркульры: „рашуча недапусьцімым зьяўляецца **біцьцё людзей паліцыяй**, і ўсіх, хто будзе **сваім аўтарытэтам пакрываць падобныя надужыцьці паліцыі**, я буду разглядаць, як **супольнікаў у праступках**“.

Як бачым, сам пан ваявода **прызнаў факт біцьця паліцыяй беларускага сялянства** — і то, як відаць, як шырока распаўсюджаны звычай, калі прыходзіцца так грозна гаварыць і аб біцьці і—што яшчэ больш характэрна! — аб **пакрываньні** яго вышэйшымі ўладамі...

Заграніцай.

Уражаньне ад прэсавага дэкрэту заграніцай.

„Работнік“ паведамляе — са слоў свайго карэспандэнта — аб тым уражаньні, якое зрабіў польскі прэсавы дэкрэт у прыязнай для Польшчы Францыі. Першым зьявіўся польскі дэкрэт у нямецкай прэсе, пасьля ў францускай. Адзін з выдатных паслоў лявіцы — Міністар Залескі толькі — што завяраў увесь сьвет у Жэнэве, што „маёвы пераварот“ — гэта перамога дэмакратыі, дый што ўрад створаны ў выніку яе пабеды, — шчыра і паступова дэмакратычны... Усім польскім пасольствам быў дадзены загад інфармаваць апінію замежных краёў—у тым-жа сэнсе. Дык пытаемся,—дзе-ж гэта дэмакратыя ў Польшчы“?

Мы крыху бліжэй жывем, а таксама пытаемся: дзе-ж яна, гэта польская дэмакратыя, ад імя якой вядзецца палітыка, знайшоўшая найпякнейшае выражэньне ў апошнім дэкрэце.

Важныя нарады Чычэрына з турэцкім міністрам.

У Адэсе толькі-што адбыліся вельмі важныя нарады Чычэрына з турэцкім міністрам замежных спраў. Нарады маюць давясьці да поўнага паразуменьня і ўзгадненьня палітыкі абодвух краёў. Як пішуць газэты, на нарадзе апрацавана супольная праграма — „нафтавай палітыкі“, да якой мае быць прыцягнута і Пэрсія ды Афганістан. Гэты „нафтавы саюз“ яўна скіраваны проці Англіі, маючай ў Турцыі і Пэрсіі сваі нафтавыя канцэсіі. Але быццам паразуменьне пайшло і йшчэ далей, палажыўшы пачатак „Лігі Народаў Сярэдняй Азіі“. У зьвязку з гэтым Турцыя мае зусім ухіліцца ад уваходу ў склад жэнэўскай Лігі Народаў, якой кіруе Англія.

Англійская прэса вельмі ўзварушана ўсімі гэтымі весткамі... Устрывожана і Італія, проці якой ды яе плянаў нападу на Турцыю скіраваны таксама гэты магутны саюз.

Магчымасьць спыненьня забастоўкі вуглякопаў.

Канфэрэнцыя дэлегатаў гарнякоў запрапанавала ўсім акружным саюзам работнікаў прыняць апрацаваную ўрадам кампрамісную прапазіцыю ў справе спыненьня забастоўкі. З свайго боку ўрад пастанавіў—правясьці ў жыцьцё сваю прапазіцыю, калі-б яна была прынята работнікамі,—навет не аглядаючыся на апор прамыслоўцаў. Гэткім чынам трэба спадзявацца магчымага зьліквідаваньня забастоўкі, якая трывала ад пачатку траўня.

Цяпер ідзе па ўсей Англіі галасаваньне ўсіх работнікаў — гарнякоў — у справе прыняцьця ўрадавай прапазыцыі. 18 лістапада будуць ведамы рэзультаты плебісцуту, а 19 мае адбыцца пастанова дэлегацкай канфэрэнцыі гарнякоў — у справе забастоўкі. Галасаваньне йдзе так, што трэба спадзявацца канца забастоўкі.

Зачыненьне манархічных арганізацыяў у Нямеччыне.

Адначасна з перагаворамі аб паразуменьні ўраду з сацыял-дэмакратамі, каб паказаць перад Францыяй шчырасьць эвалюцыі краю налева,—прускі ўрад падаў у Сойм прапазіцыю зачыніць дзьве значныя манархічныя арганізацыі, з якіх адна — пад назовам „Спартыўнай“ — мела яўны ваенны характар, а другая, як сьцверджана рэвізіяй, мела мэтай — фашыстаўскі „марш на Бэрлін“.

Высылка манархістаў з Эстоніі.

У Эстоніі выкрыта „змова манархістаў“. Цэлы рад учасьнікаў змовы, сярод якіх пераважаюць расейскія ды нямецкія арыстакраты, пазбаўленыя сваіх маёнткаў у краі, — высылаецца з Эстоніі. Цікаўна, якія з суседніх дзяржаў дадуць візы гэтым манархістам? Ці ня Польшча?!

Нямецкія работнікі у Данецкім Басэйне.

Нядаўна вярнулася ў Бэрлін з ССРР дэлегацыя нямецкіх работнікаў—у пераважнай большасьці сваей сацыял-дэмакратаў. Вось што піша аб гэтым „Głos Pracy“.

Цэлы тыдзень дасьледжывала дэлегацыя адносіны, якія пануюць у Данецкім Басэйне. Ніжэй падаем апісаньне таго, што бачылі госьці з Нямеччыны, напісанае ван дэр-Мойлен, старшынёй фабрычнага камітэту Гуты Дольнарэйскай, членам сац.-дэм. партыі.

„У Дан. Басэйне зьдзівіла нас найбольш тое, што там ужо зроблена. Усе прадпрыемствы працуюць поўным ходам, і часьць іх мае заказы на доўгія гады. Найбольш пры-

Якуб Колас.

(Жыцьцё і творчасьць).

I.

Якуб Колас (праўдзівае прозьвішча — Костусь Міцкевіч), сын селяніна з в. Мікалаеўшчыны, Менскага павету, радзіўся 22 кастрычніка ст. ст. (4 лістапада—па новаму) 1882 году. Вёска яго славілася з даўных часоў тым, што імя сваё атрымала ад імя князя Мікалая Радзівілла, ведамага ў XVI сталецьці на ўсю Беларусь і Літву прыхільніка Рэфармацыі, па загаду якога ў закладзенай у Нясьвіжы Кавэчынскім друкарні друкаваліся беларускія кніжкі, у тым ліку кальвінскі катахізм 1562 году. Але і ў найнавейшыя часы Мікалаеўшчына была шырака вядома навакол дзеля таго, што з яе вельмі многа моладзі йшло на народных настаўнікаў, і да вайны больш за 30 мікалаеўцаў прайшлі навукі ў Нясьвіжскай вучыцельскай сэмінарыі. За імі сьледам пайшоў і малады Костусь Міцкевіч. Хоць і суровыя парадкі панавалі ў Нясьвіжы, дзе беларускую моладзь узгадоўвалі ў чорнасоценна-абрусіцельным духу,—аднак, грамадка мікалаеўцаў ня надта паддавалася сваім кіраўнікам: у іх цьвёрда дзяржалася сьвядомасьць, што яны—беларусы, сыны сярмяжнага народу, што яны павінны захаваць жывую сувязь з роднай вёскай і сваімі братамі, якія працуюць на ральлі,—а першым крокам у гэтым кірунку зьяўляецца родная мова, якой яны змалку лет гаварылі ў роднай хаце. Дык, захопліваючыся красой багатай расейскай літэратуры, з якой іх знаёмілі, хоць і даволі аднабока, у сэмінарыі,—мікалаеўцы не выракаліся беларушчыны і навет у часе бытнасьці ў сэмінарыі прабавалі на сваіх вечарынах дэклямаваць беларускія вершы, якія перапісываліся і перахоўваліся больш сьвядомымі спасярод сэмінарыстаў. Да ліку апошніх належаў і Міцкевіч, які з 12 гадоў пробаваў і сам пісаць вершы—праўда, спачатку парасейску.

Пасьля сканчэньня сэмінарыі Костусь Міцкевіч дастаў мейсца народнага вучыцеля ў урадавай школе (ў Піншчыне), дзе быў прымушаны вучыць дзяцей парасейску. Хоць і разлучаны з школьнымі таварышамі, аддзелены вялікімі прасторамі балот і лясоў ад таварышоў па працы, — Міцкевіч ўсё-ж ня губляў з імі сувязі, спатыкаючыся з імі ў часе сьвятаў у роднай Мікалаеўшчыне, дзе сябры з году ў год акуратна зьяжджаліся. З імі Міцкевіч абгаварваў і мучыўшае яго, як пэдагога і беларуса, пытаньне: чаму дзецям беларускім дзеецца такая крыўда, чаму іх прымушаюць ад маленства вучыцца ў чужой мове і забываць сваё—роднае? А вынікам гэтых супольных гутарак і нарад было тое, што Міцкевіч стануў у рады барацьбітаў за беларускую народную школу, прыняў чыннае ўчасьце ў беларускім адраджэнскім руху.

Пад той час (у канцы 1906 году) ў Вільні ўжо пачала выхадзіць першая беларуская легальная часопісь „Наша Доля“. І Міцкевіч, які ўжо пазнаёміўся быў з беларускім рухам праз дзеяльнасьць Беларускае Рэвалюцыйнае (пасьля—Сацыялістычнае) Грамады, зразу-ж адгукнуўся на заклік Рэдакцыі газэты да працы, распачаў перапіску з ёю і ў № 3 „Н. Д.“ надрукаваў свой верш „Беларусам“—першы, які пабачыў сьвет у друку. Верш гэты, дужа характэрны для настрояў маладога паэта. падаем цалком:

Ўстаньце, хлопцы. ўстаньце, браткі,
Устань ты, наша старана!
Ўжо глядзіць к нам на палаткі
Жыцьця новага вясна!

Ці-ж мы, хлопцы, рук ня маем?
Ці нам сілы бог ня даў?
Ці над родным нашым краем
Луч свабоды ня блішчаў?

І прачхнецца ад дрымоты
З намі наша старана!
Выйдзем разам да работы,
Дружна станем, як сьцяна, —

Чалавек, які мог кідаць гэткі моцны заклік, пісаў не на вецер, не дзеля мімалётнага настрою. Крэпкі быў дух барацьбяны ў **Якуба Коласа** (як сябе Міцкевіч назваў, каб укрыць ад улады „праступную“ на яе пагляд сваю паэтыцкую працу), дык ад слоў зразу-ж перайшоў да дзела. Захоплены рэвалюцыйным рухам 1905—6 гадоў, Колас, аднак, на першым месцы стаўляе барацьбу за духовае вызваленьне беларуса — перадусім праз родную школу. Ен прыймае ўчасьце ў першым беларускі настаўніцкім зьезьдзе, скліканым Грамадой у Вільні ўлетку 1906 году*). Сьледам за гэтым ён арганізуе з сваіх мікалаеўскіх сяброў патайны „Беларускі Саюз Народных Вучыцялёў“, які ў сваей праграме ясна паставіў дамаганьне беларускае народнае школы. Але арганізацыі не пашэнціла: яна была выкрыта паліцыяй, і Міцкевіч разам з некалькімі другімі сябрамі арганізацыі быў засуджаны менскім акружным судом на тры гады вастрогу, дый кару адбыў у менскім вастрозе.

Грамадзкая праца і дазнаныя беды ня толькі не забіваюць у Коласа „іскры божае“, але, наадварот, пабуджаюць ягоісьці няўхільна далей па шляху паэтыцкае творчасьці. За кратай у песьняра выліваецца цэлы рад цудоўных яго „вастрожных песьняў“, перадаваных на волю і перасыланых у Рэдакцыю „Нашае Нівы“ („Наша Доля“ тады ўжо ня выходзіла). Пасьля выхаду з вастрогу Колас з новай энэргіяй бярэцца за працу, і вось, пачынаючы ад 1910 году, адна за аднэй выходзяць у сьвет вялікшыя і меншыя кніжачкі з ягонымі вершамі і апавяданьнямі (апошнія пад псэўданімам Тараса Гушчы). Гэтак выйшлі: „Песьні Жальбы“ (зборнік вершаў), „Батрак“, „Як Юрка збагацеў“, „Прапаў чалавек“, „Родныя Зьявы“, „Апавяданьні“, „Нёмнаў дар“, „Тоўстае палена“.

Вайна адарвала Коласа ад цэнтраў беларускае творчае працы, перадусім ад Вільні. І ў працягу некалькіх гадоў, жывучы ў Курскай губэрні, ён нічым новым не напамінае аб сабе сваім чысьленым і шчырым паклоньнікам. Але за гэтыя гады творчая думка працуе ў Коласа, і вось—з канцом сусьветнае бойні—адзін за адным выходзяць у сьвет новыя—вялікшыя творы Коласа, сьведчучы аб нясупынным росьце ягонага таленту. За гэты час дасьпявае яго цудоўная поэма „Новая Зямля“, распачатая яшчэ ў 1911 годзе і закончаная ў 1923. У 1918 годзе друкуюцца першыя тры часткі поэмы Коласа „Сымон Музыка“, якую поэт меў закончаную ў рукапісе ўлетку 1924 году, ды яе ў яго, едучы чыгункай, разам з другімі рэчамі нехта ўкраў. Але гэта Коласа не знеахвоціла: ён адтварае згубу, перапрацоўвае пачатак і ў 1925 годзе выпускае цэлую поэму, пасьвяціўшы яе беларускай моладзі. Урэшце ў 1924 годзе вышла ў сьвет повесьць Коласа, пісаная ня вершам, а прозай: „У Палескай Глушы“.

Друк апошніх твораў прыпадае на найшчасьлівейшую, здаецца, у жыцьці Коласа пару: ён асеў аканчальна ў Менску, дзе сустрэў вельмі гарачы прыём і дзе перад ім расчынілася магчымасьць цалком аддацца творчай працы: Рада Народных Камісараў Радавае Беларусі надала яму тытул **Народнага поэта** і забясьпечыла яму жыцьцё дажывотняй пэнсіяй. Тут, у Менску, Колас ужо напісаў драму „Забастоўшчыкі“, дзе малюецца, як падае Гарэцкі, нелегальны зьезд беларускіх настаўнікаў у часе царскага рэжыму, іх ідэалёгія, жыцьцё і г. д. **Ант. Навіна.**

(Працяг будзе).

*) Зьезд гэны, ведама-ж нелегальны, адбыўся ў салі пры літоўскім касьцёле сьв. Мікалая, гасьцінна-дадзенай на гэта літвінамі.

знаньня трэба аддаць справе будовы работніцкіх дамоў. Куды ні кінеш вокам, усюды відаць новыя будыніны, бязумоўна ня віллы, але вясёлыя, прасторныя, адказываючыя ўсім вымаганьням кватэры для работнікаў. Заработкі ў некаторых шахтах яшчэ не дасягнулі даваеннай рэальнай вартасьці; у іншых аднак яе перавысілі. Трэба дадаць, што работнік, зарабляючы сёньня 75 руб. месячна, ня плаціць ні падаткаў, ні аплат на ўсялякія забясьпечаньні, а толькі складку ў праф. саюз у разьмеры 2 працантаў ад заработку ў месяц. Далей работнікі атрымоўваюць бясплатнае памешканьне з сьвятлом і апалам. Тыя, якія маюць уласныя домікі, атрымоўваюць замест гэтага на 10 працантаў больш.

Найвялікшых здабычаў дасягнулі работнікі ў галіне забясьпечаньня і сацыяльнай апекі. Работнік, які ў царскія часы ня меў нічога ў часе хваробы, карыстаецца сёньня далёка сягаючай апекай. Забясьпечаньне ад хвароб пастаўлена асабліва добра. Хворы атрымлівае поўны заработак і зусім бясплатную доктарскую апеку і лекі праз увесь час хваробы. Работнік, якому патрэбен адпачынак, ідзе ў дом здароўя або адпачынку. І ў гэтым выпадку атрымлівае поўны заработак, бясплатнае ўтрыманьне, лячэньне і дармавы праезд туды і назад. Апека над мацярынствам—лепшая, чым у Нямеччыне. Цяжарная работніца можа ўжо за 2 месяцы да радзін пайсьці ў дом радзільны і заставацца там 2 месяцы пасьля радзін. Цэлы гэты час атрымлівае поўны заработак, апрача бясплатнага ўтрыманьня і апекі, 30 рублёў на выправу для дзіцяці і ў працягу наступных 9 месяцаў—дапамогу ў вышыні 10—15 руб. у месяц. На час працы маці-работніца аддае сваё дзіцё ў яслі. Кожныя 3 гадзіны мае маці права адыйсьці ад работы, каб накарміць сваё дзіцьця. За гэтыя перарывы ў працы з заработку нічога не вылічаюць".

Справаздачу сваю ван-дэр-Мойлен канчае славамі:

„Адно ўсьведаміў я сабе ў СССР—і гэта напоўніла мяне справядлівай гордасьцю: наш пагляд на сьвет — сацыялізм ня ёсьць пустым лятуценьнем, — ён можа зрабіцца фактам. Гэта даказаў усяму сьвету радавы пралетарыят, і гэта яго заслуга".

Нямецкія сацыялісты, як ван-дэр-Мойлен і яго таварышы, каторыя навочна прыглядзіліся да радавае кузьні сацыялістычнай гаспадаркі, ніколі ўжо хіба не дадуць сябе выкарыстаць дзеля вайны, якую гатуе проціў СССР міжнародавы капітал. — Дык зразумелым зьяўляецца, чаму ППС і Цэнтральная Камісія Праф. Саюзаў, апанаваная пэпэсамі так заядла змагаюцца з думкай паслаць работніцкую дэлегацыю з Польшчы ў СССР, якую падае лявіца праф. саюзаў. Разам з міжнародавай і польскай буржуазіяй, польская сацыял-угода творыць адзіны процірадавы фронт.

З жыцьця „Грамады".

Бельскі Павятовы Зьезд.

У сераду 24-га лістапада ў 10 гадз. раніцай у кіно тэатры „Gorso" ў м. Бельску адбудзецца зьезд сяброў Грамады, Бельскага павету.

На зьезьдзе неабходна прысутнасьць камітэтаў гмінных і вясковых гурткоў, даверaных асоб і ўсіх сяброў Грамады, Бельскага пав.

Цэнтральны Сэкрэтарыят Грамады.

Павятовы Зьезд Грамады ў Беластоку.

14-га лістапада ў Беластоку адбыўся павятовы зьезд Белар. Сялян.-Работ. Грамады. Зьезд адчыніў пасол Валошын, як старшыня, які запрасіў у прэзыдыум паслоў Рака-Міхайлоўскага і Мятлу, ды сяброў Грамады: Грэся Ал., Казлоўскага Васіля, Астравецкага Мік., і Тарасэвіча Язэпа. Прысутных на зьезьдзе было 230 асоб.

Пасол **Мятла** зрабіў справаздачу аб працы пасольскага клюбу Грамады ў Сойме. Аб зямельным пытаньні ў сувязі з асадніцтвам, аб падатках і школьных справах гаварыў пасол **Рак-Міхайлоўскі**.

У часе прамоваў прабраліся на салю, праламаўшы бакавыя дзьверы, некалькі групаў і навет баёвак чорнасоценнай польскай моладзі і некаторых польскіх партыяў, а таксама шпікі, якія стараліся перашкаджаць нармальнаму ходу зьезду. Ня могучы сарваць зьезду, яны падбілі ўласьніка кіно „Полёнія", дзе адбываўся зьезд, і той заявіў, што ён далей ня можа дапусьціць, каб адбываўся зьезд, і пагасіў электрыку. Тады шпікі і другія ўварваўшыяся „няпрошаныя госьці" пачалі крыкі, гвалт.

Прамова Рака-Міхайлоўскага па школьным пытаньню была гэтымі крыкамі перарвана. Тымчасам гаспадар кіно ў паразуменьні з паліцыяй пусьціў у салю, ня гледзячы на спраціўленьне і пратэсты грамадаўскай міліцыі, новую вялікшую групу „вуліцы". Пачаўся яшчэ большы шум.

Бачучы, што зьезд ужо ня зможа скончыцца ўпарадку, тым больш, што заступнік Старасты адмовіўся выдаліць авантурнікаў і шпікоў, прэзыдыум абвясьціў прозьвішчы кандыдатаў у Павятовы Камітэт Грамады, што і было прынята зьездам аклямацыяй.

Крыкі авантурнікаў павялічываліся. Старшыня зьезду абвясьціў зьезд закончаным. Моцнае „Ад веку мы спалі" разьляглося ў салі; ня стала чутно выкрыкаў правакатараў. З песьняй сваёй прысутныя на зьезьдзе сябры Грамады пачалі выходзіць з салі.

Трэба адзначыць, што, ня гледзячы на двукротную інтэрвэнцыю старшыні зьезду Валошына ў прысутных на зьезьдзе заступніка Старасты і Камэнданта Павятовае Паліцыі і яго заступніка і просьбы, каб была пастаўлена паліцыя знадворку пры праламаных дзьвярох, успомненыя прадстаўнікі ўлады адпаведных мераў ня прынялі. Пры выхадзе сяброў зьезду з будынку кіно паліцыя правярала дакумэнты і навет рабіла вобыскі ў некаторых сяброў Грамады, выпускаючы зусім вольна авантурнікаў. Некалькі сяброў для спраўджаньня дакумэнтаў былі паліцыяй затрыманы, але на інтэрвэнцыю паслоў былі звольнены.

Павятовы Камітэт месьціцца ў Беластоку па Магілёўскай вул. (на Баранавіцкім шасэ) дом № 12.

З жыцьця гурткоў.

(Слонімскі пав.).

Ня гледзячы на незаконныя перашкоды Слонімскага Старасты, арганізацыя Грамады расьце з кожным днём. Пачалі прыймаць учасьце ў арганізацыйнай працы і **жанчыны**, якія запісваюцца ў Грамаду. Наш староста робіць перашкоды ў палітычнай працы, ня лічучыся з істнуючымі законамі аб сходах, бо карае арганізатараў **няпублічных** сходаў, сяброў арганізацыі, пазываючыся на арт. 2 распараджэньня Генаральнага Кам. Усходніх Земляў з 25./V. 1919 г., у якім гаворыцца аб **публічных** сходах. Гэткія выпадкі зроблены Слонімскім Староствам з сябрамі Гурткоў в. Юхновічы, і Варонічы, Міжавіцкае гм., і Касьцяны, Чамерскае гм.

Гэтай дзеяльнасьцяй Слонімскі Староста ўзбурае насяленьне, якое ня хоча пераступаць цераз істнуючыя законы аб сходах. У выніку гэтага ўсе Гурткі павету назначылі свае сходы на адзін дзень 3/X, ды гэтым даказалі сваю арганізаванасьць, з прычыны перашкодаў з боку паліцыі, ня ўсе адбыліся. У в. Варонічы, Міжавіцкае гм., зьявіўшыяся ў часе сходу два паліцыянты з Кракоцкага пастарунку перашкаджалі правядзеньню сходу, пагражаючы стралянінай у таўпу. Паліцыянт Бялінскі заявіў на сходзе, што калі не разайдуцца, дык паліцыя будзе абстрэліваць звонку памешканьне, у якім былі 44 асобы сяброў. А як пабачыў Бялінскі, што і гэта пастрашка ня мае посьпеху, дык пачаў прасіць, каб не рабілі сходу хоць на гэты раз, радзячы другі раз зрабіць. На гэты раз сябры паслухалі, ды сход назначылі на 10/X.

Ня будзем баяцца незаконных паліцэйскіх пастрашак, ды будзем праводзіць сходы, маючы падставу ў істнуючых законах аб гэтым.

Грамадавец.

АБВЕСТКІ Ц. С.

З 15-га лістапада с. г. пачаў працаваць **Беластоцкі Павятовы Камітэт Грамады**. Камітэт месьціцца **ў м. Беласток. Магілёўская вул. дом № 12 (Баранавіцкім шасэ)**. Старшыня Камітэту Аляксандар Грэсь. У справах арганізацыйных, а таксама за партыйнай літэратурай Грамады, за інструкцыямі і інфармацыямі Камітэты Гурткоў і паасобныя сябры Грамады Беластоцкага пав. маюць зьвяртацца да свайго Павятовага Камітэту па вышэйпаказанаму адрэсу. Камітэт працуе што-дня.

Маладэчанскі Павятовы Камітэт Грамады пачаў сваю працу з 13 га лістапада с. г. Месьціцца ён у **м. Маладэчна, Замковая вул. № 51**. Склад Камітэту: Семашкавіч Васіль — старшыня, Гулевіч Раман—скарбнік і Бубен Ігнат — сэкрэтар. Камітэт працуе што-дня. За партыйнымі друкамі Грамады і ўсімі інфармацыямі Камітэты Гурткоў Грамады Маладэчанскага пав. маюць зьвяртацца да свайго Павятовага Камітэту па вышэйпаданаму адрэсу.

Цэнтральны Сэкрэтар. Грамады.

Ад Цэнтр. Сэкр. Бел. Сял.-Раб. Грамады.

Лаплаўскаму гуртку. Зборнік беларускіх песьняў друкуецца і ў хуткім часе **можна будзе атрымаць.**

Лапцаўскаму гуртку. Пратаколы атрыманы і пасьведчаньні высланы.

Вінцэсю Крупіца. Заўсёды можна перавыбраць тых сяброў камітэту гуртка, якія не адпавядаюць свайму становішчу.

Партыйны білет № 32917, выданы на імя Савасьценя Юрка ўневажн.

ХРОНІКА.

Суд над украінскімі дэпутатамі. 16 лістапада ў Віленскім апэляцыйным судзе разглядалася справа трох украінскіх дэпутатаў: Паўлы Васыньчука, Максіма Чучмая і Сяргея Казіцкага, абвінавачаных у „антыпаньствовых" прамовах на вечы ў Пачаёве ў жніўні 1923 году. Справу гэтую сьпярша судзіў акружны суд у Роўным, які і засудзіў паслоў Васыньчука і Казіцкага на год, а Чучмая—на два гады папраўчага вастрогу. Апэляцыйны суд у Любліне, да якога засуджаныя зьвярнуліся з жалабай, апраўдаў усіх трох дэпутатаў. Гэты прыгавор абжалаваў пракурор, і Найвышэйшы Трыбунал у Варшаве, скасаваўшы прысуд люблінскага апэляцыйнага суда, загадаў новы разгляд справы віленскім апэляцыйным судом.

16 лістапада апошні—ў складзе судзьдзяў Бохвіца (старшыня), Сонгайлы і Дмахоўскага пры пракуроры Кадушкевічу прыступіў да новага разгляду справы. Баранілі дэпутатаў адвакаты: пасол Сьмяроўскі (Клюб Працы) з Варшавы і Сэнатар Карпінскі (Украінскі Клюб).

Абаронца Сьмяроўскі, адзначаючы патрэбу грунтоўнага разгляду справы, прасіў суд паклікаць сьведкаў, якія былі пакліканы акружным судом у Роўным, і дзеля гэтага суд адлажыць. Калі-б трудна было выклікаць сьведкаў у Вільню, дык суд мог бы выехаць прыкладам у Берасьце.

Пасьля перарыву, суд пастанавіў: справу адлажыць і з агульнае лічбы выступаўшых у Роўным сьведкаў выклікаць ў Вільню 21—(11 з боку абвінавачаньня і 10—з боку абароны).

На судовую расправу прыехала ў Вільню цэлая грамада ўкраінскіх паслоў і сэнатараў. Дарагіх, хоць прыехаўшых на Беларускую зямлю з прымусу, гасьцей вітала беларускае грамадзянства і паслы вячэрай.

Ахвяры для Музэю. Урад Бел. Т-ва гэтым высказывае сваю падзяву грамадзянам, ахвяраваўшым для музэю ім. Ів. Луцкевіча гэтыя рэчы: 1) Тацяне Былінскай, працаўніцы Ц. С. „Б.С.—Р.Гр.", за 27 манэт і 2 мядалі; 2) Янцы Грэцкаму з в. Залацеева, Дэрэчынск. гм., — за 3 манэты.

Новыя календары. Як мы ўжо абвяшчалі, заслужонае на выдавецкай ніве Беларускае Выдавецкае Таварыства друкуе сёлета два календары на 1927 год: 1) **Календар-кніжку** з багатым зьместам і чысьленымі рысункамі; 2) **адрыўны календар.**

Адначасна выяўляецца ў тым-жа кірунку і прыватная ініцыятыва. Гэтак ужо вышлі з друку пад рэдакцыяй Янкі Станкевіча коштам Марыі Станкевічыхі два календары: „**Беларускі Народны Календар**" — у ярка нацыянальным духу з гістарычным, літэратурным і інш. аддзеламі, ды Biełaruski Kalendar „Krynica", дужа маленькі і запоўнены выключна літэратурным матар'ялам (лацінікай).

Друкуецца і яшчэ адзін — беларуска-расейскі календар, выдаваны групай праваслаўных дзеячоў.

Афіцыяльны курс грошы на 18-га лістапада. Даляр — 8 зл. 95 гр. Залаты рубель — 4 зл. 61 гр.

18. XI. на чорнай біржы ў Вільні за даляр плацілі 8,98. Зал. руб. 4,70 Чырвонец 47-50.

Ад Адміністрацыі.

Паведамляем усіх нашых паважаных падпішчыкаў, каторыя газэту атрымліваюць неакуратна, што адміністрацыя высылае такі лік экзэмпляраў, які значыцца ў „Карце прэнумараты", і што падпішчык, унесены у карту прэнумэраты, павінны атрымліваць газэту нумар у нумар, ведама, апрача сканфіскаваных: бо калі-б, праз памылку, адміністрацыя не даслала адпаведнай колькасьці экзэмпляраў ці „па дарозе прапалі", дык паштовы ўрад мусіць рэклямаваць (паведаміць адміністрацыю), і мы дашлем.

Трэбуйце карту прэнумэраты, дзе значацца ўсе нашы падпішчыкі, іх дакладныя адрэсы і лік экзэм. газ. на Вашу пошту.

Хто не атрымае якога-колечы нумару газэты, хай зьвернецца на сваю пошту і злажыць рэклямацыю, пішучы коратка: (можна на простым кавалку паперы) Reklamacja, не атрымаў такога нумару газэты, прашу даслаць.

Пісьмы у Рэдакцыю.

Паважаная Рэдакцыя!

Прашу Вас не адмоўцеся надрукаваць у Вашай паважнай газэце „Народная Справа" ніжэйпаданыя імёны і прозьвішчы і суму ахвяраваных грошы на пагарэльцаў з в. Стары-Пагост, Нова-Пагостскай гм., Браслаўскага пав. Ахвяры злажылі гэтакія сябры Пілацкага Гуртка Белар. Сял.-Раб. Грамады: Катовіч Аляксандар—50 гр., Катовіч Андрэй—50 гр., Катовіч Клім — 50 гр., Ліпскі Базыль—50 гр., Карман Яфім — 50 гр., Чаркес Даніла — 50 гр., Апалька Янка—40 гр., Шудзель Аляксандар—35 гр., Маляўка Юльян—30 гр., Катовіч Уладзімір—20 гр.

З вялікаю пашанаю да Вас
Сэкрэтар Пілацкага Гуртка Б. С.-Р. Грамады
Аляксандар Катовіч.

Паважаны Грамадзянін Рэдактар!

Прашу зьмясьціць у Вашай газэце „Народная Справа" ніжэйпададзенае:

Селянін вёскі Какошчыцы, Чамерскае гм., Слонімскага пав., Міхась Добрыян, за тое, што ні насіў, ці ні вазіў у польскую школу, якая ад вёскі Какошчыцы за дзьве вярсты сваё дзіця, якое мае **два гады**, атрымаў ад Слонімскага Школьнага Інспэктара 5 злотых штрафу!

Непакорны.

Паважаны Грам. Рэдактар!

Не адмоўце ў Вашай паважанай газэце надрукаваць ніжэйпаданае:

З 1925 г. я лічыўся сябром „Kółka Rolniczego" ў в. Н.-Пескі, Косаўскага пав., але пераканаўся, што гэта ня нашая арганізацыя, якая ашуквае ды баламуціць нашае сялянства. Таксама пераканаўся, што мы, сяляне, ня можамісьці рука аб руку з польскімі асаднікамі. Дзеля гэтага выходжу з гэтае арганізацыі, хачу быць сябром Белар. Сялян.-Работ. Грамады, ведаючы, што Грамада ідзе правільным шляхам, змагаючыся за нашы сялянскія інтарэсы.

Радзіў-бы і другім сябром „колка" пасьледаваць за маім прыкладам. **Кастусь Гутыч.**

Паважаны Грам. Рэдактар!

Я, ніжэйпадпісаны Мікалай Валох, быўшы сябра Польскай Партыі Сацыялістычнай (ППС), пераканаўшыся, што пэпэсы ашуканцы, што галасуюць за тое, каб нам насадзілі польскіх асаднікаў, што йдуць проці роднай нам беларускай школы, што прадаюць інтарэсы працоўных, а павадыры іх служаць у дэфэнзыве і г. д., — выходжу з гэтай партыі, і ўступаю ў сваю Беларускую Сялян.-Работ. Грамаду, якая шчыра бароніць інтарэсы працоўных беларусаў і дабʼецца паляпшэньня іхняга жыцьця.

Мікалай Валох.

Канфэрэнцыя у Менску.

З запрошаных з Вільні на Акадэмічную Канфэрэнцыю ў Менску ў справе ўсталеньня адналітасьці беларускага правапісу і рэформы яго асоб зьвярнуліся да польскіх уладаў аб дазвол на падарожу грамадзяне: Ант. Луцкевіч (аўтар першага правапісу) „Як правільна пісаць пабеларуску?" — 1916 г.), праф. Браніслаў Тарашкевіч (пасол, аўтар беларускае граматыкі, на якой абаперты сучасны правапіс), Р. Астроўскі (дырэктар Віленскае Беларускае Гімназіі і аўтар найнавейшага правапісу), доктар філялёгіі Ян Станкевіч (аўтар правапісу) і пасол Рак-Міхайлоўскі (аўтар беларускіх падручнікаў). З усіх жадаўшых ехаць польская ўлада дала пашпарт аднаму толькі грам. Станкевічу, рашуча адмовіўшы выдачы ўсім другім—ці то дзеля прычын „агульна-палітычных" (Луцкевіч,), ці—дзеля „недастатачнага абаснаваньня патрэбы ўчасьця ў Канфэрэнцыі" (Тарашкевіч, Рак), ці проста без матываў (Астроўскі). Такое палажэньне прымусіла і грам. Станкевіча зрачыся думкі аб падарожы ў імя салідарнасьці з другімі працаўнікамі ў галіне беларускае граматыкі і правапісу. Дзеля гэтага Беларускае Навуковае Таварыства паслала на Канфэрэнцыю такую тэлеграму:

„Урад Беларускага Навуковага Таварыства вітае Акадэмічную Канфэрэнцыю і шле ей жаданьне пасьпешнае працы. Адмова польскае ўлады выдаць пашпарты ўсім запрошаным на зьезд прымусіла і адзінага, што дастаў пашпарт, дзеля салідарнасьці ўстрымацца ад падарожы. Гэтак Заходняя Беларусь пазбаўлена прадстаўніцтва пры разьвязаньні пытаньняў нашага культарнага жыцьця першае вагі, вынікам чаго можа быць аднабокасьць пастановаў Канфэрэнцыі. Беларускае Навуковае Таварыства будзе лічыць рэзалюцыі Канфэрэнцыі **факультатыўнымі да ўзгадненьня іх з прадстаўніцтвам Заходняе Беларусі.** Таварыства просіць Канфэрэнцыю ўзьдзержыцца ад рэалізацыі прынятых пастановаў да такога ўзгадненьня.—

Урад Таварыства".

Аналягічную тэлеграму з выясьненьнем прычыны нявыезду на Канфэрэнцыю прадстаўнікоў Зах. Беларусі паслаў у Менск з Варшавы грам. пасол Тарашевіч, адзначаючы, што „**культурныя і навуковыя працаўнікі Зах. Беларусі пераканаяы, што ніякая сіла ня можа парваць культурнай еднасьці Беларускага Народу".**

З жыцьця Горадні.

× **Дзень 7-га лістапада.** У дзевятыя ўгодкі кастрычнікавай рэвалюцыі палітычныя вязьні Горадзенскага вастрогу сьвяткавалі. Ад самае раніцы аж да 7 гадз. ўвечары чуваць было з-за муроў галасы аратараў і заўсёды па прамове чутны былі рэвалюцыйныя песьні. Паліцыя праз увесь гэты час была расстаўлена па ўсіх вуліцах, прылягаючых да вастрогу, так што па гэтых вуліцах хадзіць было забаронена.

× **Апошнія дебюты пэпэсаўцаў.** Фактам нязьбітым сёньня ёсьць тое, што польская партыя сацыялістычная (PPS—prawica) зусім збанкрутавала і зусім страціла ўплыў сярод польскага грамадзянства на землях Заходняй Беларусі. Гэта пацьвярджае і наступны факт.

На 7 лістапада быў абвешчаны ў клюбе чыгуншчыкаў пэпэсаўскі мітынг. За дзень да мітынгу па ўсім горадзе па вуліцах і закавулках былі разлеплены чырвоныя афішы, абвяшчаўшыя „Вэлькі прадвыборчы мітынг" да Касы Хворых.

Настаў дзень 7 лістапада. Зьліжалася першая гадзіна, гадзіна адкрыцьця мітынгу. Народу сабралося шмат, паміж народу было чутна гутарка: „a nu, zobaczym, jak te pepesowskie słowiki będą nam śpiewać"! На сцэне зьявіўся пэпэсаўскі дзеяч Гонэрко і пачаў, як казалі, „śpiewać". Пачаў выхваляць сваю партыю аж да неба, ганьбячы і лаючы ўсё больш левае за яе. Не абмінуў, ведама, і „Грамады", кажучы, што яна разьбіла адзіны фронт работнікаў да выбараў у Касу Хворых, што ад камітэту „Работніцкага Абʼяднаньня" выстаўлены кандыдаты-работнікі, якія ня змогуць і ня будуць умець выконываць свае абавязкі ў Касе Хворых, што толькі пэпэсаўцы праўдзіва і шчыра могуць бараніць інтарэсы працоўных. Прысутныя работнікі, якім надаела слухаць яго брахню, крыкнулі: „ганьба табе, сацыял-здрайца", „работніцкая кляса ганьбу вам шле"! „дэфэнзыўныя слугі вы, а не абаронцы работніцкай клясы"! і кінулі ўверх лістоўкі, якія пачалі разьлятацца па ўсей салі і ў якіх зьмешчаны былі наступныя лёзунгі: „**Не галасаваць за хадэцкіх шавіністаў—за лісту № 6,—ні за сацыял-здраднікаў работніцкае клясы ППС № 5,—ні за бундаўскіх сацыял-угадоўцаў і нацыянал-сацыялістаў № 4**, а галасаваць за праўдзівы работніцкі сьпісак № 7. Усе, як адзін, прысутныя работнікі з крыкам: „ганьба пэпэсаўцам"! пакінулі салю. Асталіся толькі два паліцыянты № 1493 і № 1463 і кольканадцаць „шпікоў", якім Гонэрко гаварыў: „widzicie, panowie, to wszysko komuniści"!

P. S. У сувязі з гэтым апошнім „дэбютам" пэпэсаўцаў 9 лістапада ў бруковым „Dzienniku Kresowym" была пададзена „вялікая" стацьця, аўтар якое піша, быццам на гэтым мітынгу было больш як 500 людзей і што як толькі Ганэрко пачаў крытыкаваць перадвыбарны камітэт „Работніцкага Абʼяднаньня" і Б. С. Р. Грамаду, „**дык узьняўся ў салі шум і нялічная грамадка камуністаў 20—30 асоб у перапалоху ўцякла на вуліцу**". Пытаюся ў аўтара: каго ён называець камуністамі і чаго ім было ў перапалоху ўцякаць? Бо ўсе сьвядомыя работнікі, якім непадабаліся вашыя „пенкныя сьпевы", як адзін, пакінулі салю.

Молат.

✕ **Вар'яцкімі дамамі і рэпрэсіямі.** Прайшла „маральная" рэвалюцыя, здавалася-бы, што цяпер настане лепшае жыцьцё для нас работнікаў — беларусаў. Але мы бачым, што наадварот, жыцьцё нашае ня толькі не палепшылася, але яшчэ шмат пагоршылася, беззаробоцьце ня толькі не спынілася, але расьце з кожным днём, а разам з тым растуць і рэпрэсіі.

Работнікі, якія сядзяць без працы, глядзяць на збліжаючуюся зіму, як на сьмерць. Адны з іх, слухаючы плач галодных сваіх дзетак, якіх няма чым накарміць, уканцы — вар'яцеюць, другія—канчаюць самагубствам. Каб ня быць галаслоўнымі, падамо тутака факт: звар'яцеў зрэдукаваны работнік з заводу Файнгольда, Завадскі, работнік Перагрулька, дый не хапіла-бы мейсца называць усіх прозьвішчаў, бо з кожным днём у газэтнай хроніцы зьяўляюцца ўсё новыя і новыя ахвяры „рэдукцыі".

Што робіць ўрад і „маральная" санацыя, каб палепшыць долю работнікаў? А вось, што робяць. На паседжаньні пяці Усходніх ваяводзтваў, якое адбывалася ў Навагрудку, абгаварывалася пытаньне аб будове новага вар'яцкага дому, які мае быць пастаўлены ў Вільні **для вар'ятаў толькі з Усходніх Крэсаў—на 1.500.**

КАРЭСПАНДЭНЦЫІ.

Асьвета пашыраецца.

(Навагрудчына).

У нашай вёсцы Жарабковічы, Ляхавіцкае гміны, у нядзелю 3 кастрычніка ладзіўся спэктакль. Як і заўсёды (бо гэта ня першы раз), у магазыне, дзе перад сусьветнай вайной ссыпалася збожжа. Дзякуючы вялікасьці, будынка гэта надта надаецца на памяшканьне вясковага тэатру. Аж сэрца цешыцца, гледзячы на гэтыя пачынаньні: учарашні пусты будынак, дзе толькі дагэтуль сьвістаў вецер і вяліся мышы, сягоньня пераўтвараўся у вогнішча пазашкольнае асьветы, вогнішча культуры. Карысьць з падобных пачынаньняў агромадная. Вясковы спэктакль, кіраваны ўмелай рукою пры спогадзе старшых, ахвоце і любові аматараў, якія, гуляючы на сцэне, павінны перажываць, вучыць шанаваць родную мову, абычаі, вучыць пазнаваць бязмежнае багацьце формаў, нецаніманае харастве і мілагучнасьць нашае занядбанае „мужыцкае" гутаркі,—дае жывыя прыклады ўсяго благога, нягоднага, поўнага заган з аднаго боку ды ўсяго добрага, харошага, высшага з другога. —А згэтуль—навука для глядзельнікаў: сьцерагчыся, пазбывацца аднаго і насьледаваць, уводзіць у штодзеннае жыцьцё другое; распальвае, асабліва сярод маладога пакаленьня, на якое, як мы, так і ўсе народы пакладаюць усе свае надзеі, сьвяты жніч, агонь моцнага каханьня свае дарагое Бацькаўшчыны і свайго загнанага працоўнага народу. Хлопец, які яшчэ нядаўна быў нацыянальна „цёмны", пабыўшы пару разоў на ўмела-ладжаных беларускіх вечарынах, становіцца сьведамым, праўдзівым сынам Бацькаўшчыны, моцна кахаючым усё сваё роднае, „мужыцкае". Вось галоўныя плюсы спэктакляў, а потым здаровы сьмех, прыемная забава, мілае ўражаньне, якое застанецца на даўжэйшы час у памяці, ці мала варты? Дык працуйма энэргічна на ніве пазашкольнае асьветы! Хай беларускія газэты, кніжкі, спэктаклі, хоры і г. д. будуць пашыраны сярод нас, хай кожная вёска мае іх! А пустыя магазыны, дзе толькі яны ёсьць, хай энэргічнымі рукамі моладзі пераўтвараюцца ў народные дамы ці народныя тэатры.

Прадстаўленьне ў Жарабковічах вышла вельмі добра. Здавалася, слухаючы гульні, што рэч дзеецца ня ў глухой вёсцы, а дзе-небудзь у вялікім месьце, на сцэне-ж відаць не вясковых хлопцаў і дзяўчат, а праўдзівых „спэцаў"-артыстаў. Адна толькі знайшлася загана, аб якой успамяну ніжэй. Абшырнасьць будынку пазволіла зьмясьціць як найбольш хлопцаў і дзяўчат з суседніх вёсак і нат' некалькі паноў з акалічных маёнткаў, словам публікі было шмат, як сялядцоў у бочцы. Такім чынам, нягледзячы на тое, што цэны на білеты былі не вялікія, матар'яльны бок быў загарантованы, а гэта прычынілася не ў малой меры да добрага настрою й гульні.

Калі йшла драма Ф. Аляхновіча: „Калісь", публіка сачыла за кожным словам. З вялікай цікавасьцяй слухала рэвалюцыйнага зьместу яе; як прагавіта, з якім уміленьнем і набожнасьцяй пільнавала рухаў і ігры Юркі ды Людвікі, а ўжо матку апошняй за яе боязьнь проста ненавідзела. Асабліва моцнае ўражаньне зрабіла зьява, у якой пяецца: „Чырвоны штандар" і йдзе на вуліцы страляніна. Публіка з заміраючым сэрцам чакала рэзультату а, калі на сцэну ўнясьлі раненага Юрку, на вачох у многіх кабет паказаліся сьлёзы. Пяяньне „Штандару" было надта прыемна і міла.

Камэдыя Родзевіча: „Зьбянтэжаны Саўка" выклікала мора сьмеху. Дый было з чаго сьмяяцца — такія ўдалыя рухі, такі гумарыстычны зьмест камэдыі!

Цяпер аб загане. У гульні хлопцаў выявілася ўсё-ж крыху нядбальства. За многа імі ўжывалася русіцызмаў, як: „слушай", „что" і др. Гэта вельмі псавала агульную гармонію, страшэнна калечыла мяккасьць і мілагучнасьць нашае гаворкі. Усё гэта ўплыў расейскае школы, але лёгка-ж яго пазбыцца, паклаўшы крыху стараньня.

Пару слоў пра музыку. Іграў гр. Трыбухоўскі з в. Пашкоўцаў. „Капэля" гэта слаўна на ўсю ваколіцу, іграюць без заган нат з нот. У часе антрактаў прыемна было паслухаць якога-колечы скочнага марша. Адна бяда: пераважна граліся чужыя матывы. Выхад гэткі, калі гр. Трыбухоўскі хоча быць яшчэ больш папулярным сярод нашага сялянства, хай як найбольш выпіша з Вільні ці нат' з Менску нотаў з роднай музыкай і скокамі і іх пераважна іграе на вясельлях ці вечарынах.

Мілае і прыемнае, якое на доўга застанецца ў памяці, уражэньне пакінуў па сабе спэктакль.

На астатку ўсім сваім арганізатарам і артыстам трэба падзякаваць і прасіць, каб яны часьцей рабілі гэткія спэктаклі, стараючыся абавязкава выкараніць усе дасюляшнія недахваты.

Эс—глядзельнік.

Чаму я ўступіў у Грамаду?

(Ст. Залесьсе, Беніцкае гм., Маладэчанск. п.).

Добра мне ведама, як цяжка жыць неарганізованаму чалавеку. Як тую кропельку ганяе вецер па полю, так цябе ганяе пан і паўпанак і розная брыда. Годны і нягодны зьдзекуецца над тваім целам і душой. Кожны гад хоча насмактацца тваей крыві і пасьля, як нягодную анучу, выкінуць за плот.

Не даюць мне жыцьця і спакою на станцыі розныя Печнікі і другія „начэльнікі". Я—выкваліфікаваны сьлёсар (працаваў у Пуцілаўскім заводзе ў даваенным часе), выпаўняў усе работы на станцыі: і трубы праводзіў у вадакачцы, і ўсюды падстаўлялі мяне, дзе найгоршая і найтруднейшая праца. Нехацелася-ж мне вечна быць нявольнікам і анучай. Я не маўчаў. Увочы рэзаў праўду самаму найвышэйшаму „urzędniku", калі бачыў бяспраўе і несправядлівасьць.

Мяне ўзялі „на мушку"! Даўся ім у знакі, бо не маўчаў. Захацелі выгнаць са станцыі і „адшыць" ад пасады.

Пайшлі розныя даносы начальству, што я такі і гэткі, што жалеза пакраў і т. п. хлусьня. Усё гэта—выдумка машыніста Печніка, які мяне ня церпіць. Мяне цягалі, мучылі і пазбавілі пасады. Я выкінуты, як сабака, на брук. Дык што-ж: ня ўжо ж я мушу сядзець, злажыўшы рукі, ды чакаць, пакуль на вярбе вырастуць ігрушкі?

Я пераканаўся, што адзін нічога не парадзіш у змаганьні за праўду. І вось, сьвядома ўступаю ў Грамаду, каб супольнымі сіламі выкараняць насеньне пракляцьця на нашых землях.

Работнік Кірмаль

Адміністрацыйныя кары.

(З Дзісеншчыны).

Дзякуючы ілжывым даносам панскіх прыслужнікаў з ф. Ігнаполе, Празарац. гмініны— Ромуля і Рачынскага, якіх папрасілі выйсьці з сабраньня гуртка ў в. Карасях, як асоб, ня меўшых запросін, — гэтымі днямі цягалі за 50 вёрст у Староства 18 сялян, якіх абвінавачавалі ў арганізаваньні нелегальнага публічнага сходу.

Памянёнае сабраньне адбылося 19.VIII с.г. у в. Карасях; адбывалася, праўда, згодна з законам, без паведамленьня ўлады, але насіла характар чыста прыватны, бо быў і сьпіс запрошаных, і прысутныя мелі запросіны.

Але ўлада рассудзіла інакш, і Староства пакарала „бунтаўнікаў", даўшы сябром камітэту ў в. Карасях—Пазыцы Аляксандну, Кавалёнку Паўлу і Матылю Андрэю, а такжа і старшыні. Празар. гмін. кам. Балашу Яну— па 2 месяцы арышту. Усіх іх тут-жа з мейсца адправілі пад арышт у Глыбокае. Вядома-ж, лепш: пакуль абжалаваньне сходзіць у ваяводзтва і вярнецца назад, дык „вінавайцы", хаця і апраўдаліся-бы, ужо скончаць адседку.

Рэшту „бунтаўнікоў" пакаралі арыштам па 15 дзён, за тое, што яны былі на гэтым сабраньні.

Але запудзіць сялян ня так лёгка: яны кажуць, што на гэтакае паступаньне з імі наш адзін адказ: і далей будзем ісьці ў Граmаду і бароцца за паляпшэньне свайго жыцьця, якое становіцца немагчымым.

Ня арыштамі і пагрозамі, панове, але здаваленьнем слушных дамаганьняў нашага гаратнога селяніна здыймецца горач і крыўда, якімі перапоўнена душа і сэрца працоўнага народу! **Падарожны.**

Забойства чалавека сярод белага дня.

(В. Дарагова, Цырынскае гм., Навагрaдзк. п.).

З нашае вёскі служыў у маёнтку Равінах, Цырынскае гм., у абшарніка Ціхановіча хлапец Іван Мулярчык. Вось аднаго дня гэты хлапец, прыгнаўшы каровы з поля, пачаў забаўляцца з панскімі сабакамі. Ціхановіч то-ж „забаўляўся" з... ружжом. Па нейкім часе абшарнік Ціхановіч „забаўляючыся" стрэліў у гэтага хлапца і нявінная ахвяра звалілася на зямлю. Калі Ціхановіч пасьля падбег да хлапца, дык той ужо ляжаў бяз прытомнасьці, і кроў лілася з яго маладых грудзей.

Назаўтра пан Ціхановіч „заапекаваўся" хлопцам, — адвёз у Навагрaдак ў бальніцу (мусіць, хацеў паказаць людзям сваю апеку!). Але хлапцу ўжо няпатрэбныя бальніцы, бо, паляжаўшы дзён колькі, памёр.

Каб гэтакае здарэньне здарылася з панскім сынком, дык напэўна селянін цэлы век сядзеўбы за кратамі, а калі пан застрэліў „мужыцкага" хлапца, дык што-ж там такое?!.

Хведар Чаропка.

Нам пішуць з вёскі што:

✕ Прыйшоў з войска Васіль Жалудка, жыхар в. Жычыне, Рэвятыцкай гм., Пружанскага пав., і прынёс у сваёй дурной галаве буржуазныя погляды. Лае ён „Грамаду" і пагражае грамадзістам вастрогам. Але сяляне ня толькі ня слухаюць яго і ўтварылі свой гурток „Грамады", — але і другіх заклікаюць тварыць моцныя і загартаваныя кадры грамадзістаў.

✕ Пайшла жонка парабка Васіля ў двары Агарэвічы, Кругавіцкай гм., Лунінецкага пав.,—на работу ў сад гэтага двара;—пабегла за ёю і яе малая трох-гадовая дзяўчынка, знайшла яблычка дый есьць. Угледзіла гэта абшарніца—„дзедзічка" двара, дык, як шалёная, прыляцела і благаславіўшы дзіця „нязносным стварэньнем" так удэрыла нагою ў плечы дзіцяці, што яно цяпер пры сьмерці. Бацька днём пасе панскія каровы, а ноччу з сьвечкаю над дзіцём сядзіць, — сьмерць чакае.

✕ 3-га кастрычніка г. г. ў Навагрaдку быў зьезд „Кулэк Рольнічых". На зьезьдзе адзін з грамадзян — Язэп Гурын з в. Яруга, Райчанскай гм., Навагрaдзкага пав., унёс прапазіцыю, каб вынесьці рэзалюцыю аб скасаваньні асадніцтва на нашых землях, звальненьні ўсіх палітычных вязьняў і пераложэньні падаткаў на заможныя клясы. Не спадабалася гэта арганізатарам зьезду і тутжа, як выйшаў грам. Гурын, выпусьцілі за ім шпіка, які і пацягнуў Гурына ў паліцыю. Там напісалі пратакол і выпусьцілі.

✕ Мікола Ікушкевіч з фальварку Дамброва, Мікаляеўскай гм., Дзісьненскага пав., брэша на „Грамаду" ды страшыць сялян, каб не запісваліся ў гэтую партыю, — страшыць ня толькі вастрогам, паліцыяй, але навет і панамі. На шчасьце — ніякага послуху ён ня мае, і сяляне, як йшлі ў „Грамаду", так ідуць.

✕ Аляксей Верабей з в. Амнавічы-панскія, Гарадэчанскай гм., Навагрaдзкага пав., купіў у багатага суседа Мікалая Мекраша пару сох. Паехаў Верабей у лес па сохі. Тады Мекраш пайшоў заявіў паліцыі, што Верабей украў у яго дзьве сахі". Напісалі пратакол і сохі забралі. Вераб'ю вялікая крыўда!—падаў з свайго боку ў суд. А ў судзе прысудзілі—аддаць сохі Міклашу. Вось як ў нас водзіцца!

✕ Вёска Ардзея, Беніцкай гм., Маладэчанскага пав., ляжыць кругом лесу Залескага двара. У гэтага абшарніка служыць лясьніком тамашні селянін-беларус Міхал Салагуб. Паедзе селянін па гальлё ў свой вясковы лясок, дык гэты Салагуб зловіць і — да лясьнічага, быццам у панскім лесе набраў. А таму суд і кара!

✕ Антон Суровец — солтыс в. Гаркавічы, Адэльскай гм., Сакольскага пав., вельмі заўзята служыць паном, а сялян душыць. Спазьніцца хто з сялян з падаткам, то лаецца брыдка—і на старэйшых асоб, аж перадаць немагчыма. Прыйдзе якісь „наказ", то ён адразу робіць пасвойму, ня пытаючыся ў сялян,—як гэта было з дошчачкамі да хатаў. Ужо і ў вастрозе сядзелі па яго даносу, як гэта было за капаньне вясковага рову.

Выбірайце, сяляне, добрых солтысаў, якія-б баранілі Вашы інтарэсы!

✕ Солтыс в. Каленікі, Лашанскай гм., Горадзенскага пав., Макар Сьвяртока 15.XI. г. г. прыйшоў да Хвёдара Куміча па падатак. А Хв. Куміч кажа, што грошы пакульшто няма, бо сына лечыць. Не спадабалася гэта солтысу, пайшоў ён і заявіў у гміну, што Хв. Куміч „ня хоча плаціць падаткаў і чакае другой улады". Тады паліцыя выклікала Хв. Куміча ў гміну і там „збадала".

✕ У чэрвені с. г. у Маладэчанскай гм. войтам выбралі селяніна Лукаша Давідовіча, але не спадабаўся ён старасьце Сухорскаму і—не зацьвердзіў, а назначыў „свайго" кандыдата—асадніка з двара Ярэўшчына,—Драздa. У гміннай радзе сядзяць паны ды паўпанкі і дэфэнзыўшчыкі, як Аўгустын Савіцкі,—дык яны і зацьвердзілі Дразда.—Сяляне самы выбралі сабе добрых радных у гміну!

✕ Уладзімір Казлоўскі і Мікіпар Капыцкі з в. Паніжаны, Луненскай гм., Горадзенскага пав., служаць у пана Стрэлковскага старажамі і вось якія „штучкі" выраблююць. Сядуць у кустох і пілнуюць, каб падыйшла сялянская жывіна, а пасьля зажануць яе ў панскае, займуць і плаці тады селянін пану 5 зл. або аддай апошнюю вопратку. То зноў паехаў Мікіта Карнейчык у свой лес па гальлё, а гэтыя старажы не ўпілнавалі і думалі, што Карнейчык з панскага лесу прывёз хворасту. Назаўтра, у нядзелю, у гэтай вёсцы было гуляньне; — на гуляньні былі і гэтыя панскія слугі. Вось прыйшлі яны да Карнейчыка, каб даў ім бутэльку гарэлкі.—„За што"? — пытаецца Карнейчык.—А за ўчарашняе гальлё — адказалі яны. „Гарэлкі вам ня дам, а гальлё з свайго лесу прывёз" — адказаў селянін. З тым і пайшлі старажы.—Дык ўначы на начлезе, падпілнаваўшы Карнейчыкавага коня, адрэзалі каню хвост! Гэтае самае яны зрабілі коням Івана Снайко і Зьмітрука Будзько.

✕ Паўлюк Казлоўскі з в. Варанілаўцы, Косаўскага пав., пужае сялян растрэлам, калі яны запішуцца ў „Грамаду". Калі ў яго спыталіся: чаму ён не запісваецца ў „Грамаду", то ён адказаў: „Як-жа?—Я добра жыву з начальствам: і на пошце мяне начальнік знае і бацюшка Наумаў мяне лічыць першым прыхаджанінам"!—Сам гэты Казлоўскі на дзьвёх дзесяцінах сядзіць з братам, але быў у вучыцельскай сэмінары лічыць сябе „інтэлігентам", дык ужо цураецца працоўных сваіх братоў.

✕ Вацлаў Кшыжовскі з в. Каралева, Глыбоцкай гм., Дзісьненскага пав., (—той Кшыжовскі, што служыў лясьнікам ды душыў тады сялян, а цяпер яго прагналі са службы),—брэша на „Грамаду" і робіць даносы паліцыі. Пасьля даносаў прыйшоў паліцыянт № 2045 пісаць пратакол на старшыню тамашняга гуртка — Язэпа Колягу, ды так раскрычаўся, што пяцігадовая дзяўчынка ад перапуду і цяпер хварэе. — Напісаў пратакол і чытае, а „оскаржоны" кажа, што нічога не разумее, бо папольску, дык № 2045 йзноў горла дзярэ: „Ешчэ Польска не згінэла,—мусіш разумець! Як будзе ваша Беларусь, тады будзеш пасвойму гукаць".

Ад рэдакцыі. Мы гэтую справу перадалі ў Сойм. Клюб Бел. Сял.-Раб. Грамады.

✕ Сяляне в. Агароднікі, Косаўскага пав., скардзяцца на тое, што ў лясьніцтве Брунна-Гура ня можна купіць лесу на апал. Лясьніцтва прадае цэлыя кварталы лесу купцом, а сялянам адмаўляе, — ці дае ў тых кварталах, дзе ўжо ня можна знайсьці сухога дзерава, а на сыры лес не даюць дазволу. Апрача гэтага,—другіх дрэваў—матар'яльных, як напр.: клёну, ясеню, дуба, ні за якія грошы ня можна купіць, а купцом-спэкулянтам агулам—аддаюць па 1 зл. мэтр.

Прыходзіцца без калёс быць, бо зрабіць няма з чаго.

Вось часы! Нашы бацькі садзілі гэты лес, а цяпер за грошы ня можам купіць!

З Радавае Беларусі.

За аб'яднаньне Беларусі.

У Менску выйшла з друку цікаўная кніжка Б. Д. Архангельскага (дык, судзячы па прозьвішчу, навет не беларуса!), якая ізноў стаўляе на парадку дня справу неабходнасьці далейшага аб'яднаньня з БСРР беларускіх зямель, пакінутых дагэтуль пры маскоўскім цэнтры.

Аўтар кніжкі „Паўднёвыя паветы Пскоўскай губ. і БСРР" сьцьвярджае, што „сучасная" БСРР яшчэ не яднае каля сябе ўсіх тэрыторый (у межах ССРР), заселеных пераважна беларусамі. У межах РСФСР неабходна зьвярнуць увагу на тры паветы, якія знаходзяцца на паўночнай граніцы БСРР і ўваходзяць у склад Пскоўскай губэрні: Вяліскі, Нэвельскі і Себескі.

Каб разабрацца ў пытаньні аб нацыянальным складзе насельнасьці памянёных паветаў, аўтару прыходзіцца зьвяртацца да перапісу 1897 году, бо перапіс 1920 г. адбываўся ў той момант, калі „сярод сялянства хадзілі чуткі, што ўся Беларусь павінна адыйсьці пад Польшчу і насяленьне ўсялякімі спосабамі адхрышчвалася ад беларускай нацыянальнасьці, каб не папасьці „пад Польшчу".

Аднак, у гэты момант процант беларусаў у гэтых трох паветах астаўся значным.

У той час, як ува ўсіх іншых паветах Пскоўскай губ., беларусаў амаль-што зусім няма (1,1-0,01), лік іх на поўдні па абодвых перапісах у процантах такі:

Паветы:	1897 г.	1920 г.
Себескі	48,3	31,8
Нэвельскі	89,5	31,3
Вяліскі	91,0	33,4

Гэтак—аб нацыянальным складзе.

Па прыродна гістарычных умовах паўночная БСРР і паўднёвая Пскоўшчына ня розьніцца адна аднэй: тая-ж гэалёгічная будова, тая-ж глеба, аднастайная лясістасьць, што і ў БССР.

Па ўмовах с.-г. вытворчасьці ўсе тры паветы яднаюцца з Полацкай і Віцебскай акругамі БСРР у адзін раён. Адносна шляхоў зносін яны маюць лепшую сувязь з Віцебскам, чым з Псковам. З боку адміністрацыйнага і гандлёвага — таксама.

На аснове ўсіх гэтых данных аўтар прыходзіць да вываду, што і нацыянальны момант і эканамічныя інтарэсы насяленьня, якія зусім дакладна супадаюць з нацыянальнымі, сьведчаць аб прыналежнасьці паўднёвых паветаў Пскоўшчыны да Беларусі.

Паштовая скрынка.

Грам. Шэршэню. Другая ваша карэспандэнцыя ня можа быць зьмешчана, бо шмат ёсьць цікаўнейшых. — **Грам. Навашу.** Ваша карэспандэнцыя ня цікаўная і таму не зьмяшчаем. — **Карэспандэнту**, пісаўшаму аб брахні паліцыянта № 1365. — Чаго толькі ня брэшуць на „Грамаду"! Але ўсяго гэтага, як і вашу вестку, не зьмяшчаем, бо ня хопіць паперы. — **Эс.-глядзельніку.** Карэспандэнцыю Вашу зьмяшчаем і просьбу Вашу выконваем, — газэту паводле паданага Вамі адрэсу высылаем. — **Яўгэню прысутнаму.** Газэту Вам высылаем, з весткі вашай карыстаем.

Адказны Рэдактар: К. Вайтовіч. — Друкарня Я. Левіна, Вільня, Нямецкая 22. — Выдавец пасол на Сойм П. Мятла.